FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

fremsat den 9. februar 2006 [1]

I — Indledning

1. De Europæiske Fællesskabers Domstol har ved flere lejligheder [2] udtalt sig om fællesskabsretten vedrørende sortsbeskyttelse [3], selv om de sager, der hidtil er blevet behandlet, drejede sig om de oplysninger, der skal gives, eller om indehaverens ret til at modtage disse med henblik på at beregne vederlaget for anvendelsen af den såkaldte »landbrugsundtagelse« eller »landbrugerens tilladelse«.

2. De fem præjudicielle spørgsmål, som Bundesgerichtshof (Den Tyske Højesteret) har forelagt i henhold til EF-traktatens artikel 234, vedrører ikke de forbløffende kompositioner, som en manieristisk maler malede på sine lærreder, hvorved han formåede at skabe en optisk illusion i et portræt, der afbildede allehånde former for blomster, frugter og grøntsager [4], men derimod det rimelige vederlag, som anvendelsen af denne beføjelse giver indehaveren af en EF-sortsbeskyttelse ret til.

3. De præjudicielle spørgsmål, som Bundesgerichtshof har forelagt, skyldes, at landets lavere domstole har afgjort lignende sager forskelligt.

II — Retsforskrifter

4. »Landbrugerens tilladelse« blev indført ved Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af

1 — Originalsprog: spansk.

2 — Dom af 10.4.2003, sag C-305/00, Schulin, Sml. I, s. 3525, og mit forslag til afgørelse, fremsat den 21.3.2002, dom af 11.3.2004, sag C-182/01, Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft, Sml. I, s. 2263, og mit forslag til afgørelse, fremsat den 7.11.2002, og dom af 14.10.2004, sag C-336/02, Brangewitz, Sml. I, s. 9801, og mit forslag til afgørelse, fremsat den 17.2.2004.

3 — Se nedenfor, afsnit II. For så vidt angår en sammenfatning af baggrunden for tidligere sager vedrørende sortsbeskyttelse, henviser jeg til forslag til afgørelse af Schulin-sagen, nævnt i fodnote 2 ovenfor.

4 — Særligt maleriserien »Årstiderne« eller serien »Elementerne« af den milanesiske kunstner, Giuseppe Arcimboldo (1527-1593). I sin kunst samlede han genstande med en tematisk tilknytning til værkets titel, f.eks. Bibliotekaren eller Juristen, for at opnå dette resultat.

27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse (herefter »grundforordningen«) [5].

5. I artikel 14 med overskriften »Undtagelser fra EF-sortsbeskyttelsen« hedder det i stk. 1:

»1. Uanset artikel 13, stk. 2, og med det formål at opretholde landbrugsproduktionen, er det tilladt landbrugere med henblik på formering på marken på deres egne bedrifter at anvende udbytte, som de har tilvejebragt ved på deres egne bedrifter at plante formeringsmateriale af en sort, bortset fra hybrider og syntetiske sorter, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse.«

6. I henhold til artikel 14, stk. 2, begrænses denne regels anvendelsesområde til visse foderplanter som f.eks. kikærter, gul lupin og lucerne, visse kornarter, kartofler og visse olie- og fiberplanter som raps, ryps og hør [6].

7. Anvendelsen af denne undtagelse er reguleret som følger i artikel 14, stk. 3:

»3. Inden forordningen træder i kraft, fastsættes de nærmere regler for håndhævelsen af undtagelsen i stk. 1 og for beskyttelsen af planteforædlernes og landbrugernes legitime interesser i gennemførelsesbestemmelser i medfør af artikel 114 på grundlag af følgende kriterier:

[...]

— det skal være tilladt landbrugeren selv at forarbejde eller at få forarbejdet høstudbyttet med henblik på udsåning, idet medlemsstaterne dog kan fastsætte visse begrænsninger for tilrettelæggelsen af forarbejdningen af det pågældende høstudbytte, specielt for at sikre, at det produkt, der indleveres til forarbejdning, er identisk med det forarbejdede produkt

— små landbrugere skal ikke betale vederlag til indehaveren

[...]

5 — EFT L 227, s. 1.

6 — Blomster er således udtrykkeligt udeladt. I litteraturen fortæller Oscar Wilde i sin fortælling »Nattergalen og rosen«, på spansk »*El Ruiseñor y la rosa y otros cuentos — Poemas en prosa*«, udgivet af Espasa-Calpe, Colección Austral, 12. udgave, Madrid, 1976, s. 9 ff., at nattergalen flyver hen til den hvide rosenbusk og presser sit bryst mod dens torne for at vande den med sit blod, så blomsternes blege kronblade farves røde. På denne måde kan studenten, rosens ejer, give sin elskede den blodrøde blomst, hun havde bedt ham om for at danse med ham hele natten.

— andre landbrugere skal betale indehaveren et rimeligt vederlag, som skal være betydeligt lavere end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale af samme sort i samme område; dette rimelige vederlag kan ændre størrelse i tidens løb under hensyntagen til, i hvor stort omfang undtagelsen i stk. 1 finder anvendelse for den pågældende sort

[...]

8. Formuleringen af denne ret blev ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 1768/95 af 24. juli 1995 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende landbrugsundtagelsen i artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 2100/94 (herefter benævnt »gennemførelsesforordningen«)[7]. I forordningens artikel 5 i kapitel 3 beskrives dette vederlag som følger:

»1. Størrelsen af det rimelige vederlag, der i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, skal betales til indehaveren, kan fastsættes i en kontrakt mellem indehaveren og den pågældende landbruger.

2. Hvis en sådan kontrakt ikke er indgået eller ikke finder anvendelse, skal vederlaget være betydeligt lavere end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale af den laveste kategori, der officielt kan certificeres, af samme sort i samme område.

Hvis der ikke i det område, hvor landbrugerens bedrift er beliggende, foregår nogen produktion på licens af formeringsmateriale af den pågældende sort, og hvis der ikke er noget ensartet niveau for dette beløb i hele Fællesskabet, skal vederlaget være betydeligt lavere end det beløb, der normalt med dette formål indregnes i den pris, til hvilken formeringsmateriale af den laveste kategori, der officielt kan certificeres, af den pågældende sort sælges i det pågældende område, såfremt dette ikke er højere end det ovennævnte beløb, der opkræves i det område, hvor formeringsmaterialet er produceret.

3. Vederlaget anses for at være betydeligt lavere i den i grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, omhandlede forstand og som anført i stk. 2, hvis det ikke overstiger, hvad der er nødvendigt for, at det som en økonomisk faktor af betydning for omfanget af undtagelsesbestemmelsens udnyttelse kan skabe eller opretholde et rimeligt afbalanceret forhold mellem anvendelsen af formeringsmateriale produceret på licens og udsåningen af det høstede produkt af de

7 — EFT L 173, s. 14.

forskellige sorter, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse.«

5. Hvis der, når det gælder stk. 2, ikke foreligger en aftale som nævnt i stk. 4, udgør vederlaget i henhold til stk. 2, 50% af det beløb, der opkræves for produktion af formeringsmateriale på licens.

9. I forordning (EF) nr. 2605/98 (herefter benævnt »tredje forordning«)[8] suppleres denne bestemmelse med 4 nye stykker, hvoraf kun stk. 4 og 5, som har følgende ordlyd, er relevante for denne sag:

Hvis en medlemsstat inden den 1. januar 1999 har underrettet Kommissionen om en umiddelbart forestående indgåelse af en aftale som nævnt i stk. 4, mellem de relevante sammenslutninger på nationalt eller regionalt plan, andrager det vederlag, der skal udbetales i det pågældende område og for den omhandlede art, dog 40% i stedet for de ovenfor nævnte 50%, men kun for anvendelsen af landbrugsundtagelsen forud for iværksættelsen af en sådan aftale og ikke senere end den 1. april 1999.«

»4. Hvis vederlagets størrelse, når det gælder stk. 2, er fastlagt i aftaler mellem sammenslutninger af indehavere og landbrugere med eller uden deltagelse af sammenslutninger af forarbejdningsvirksomheder, der er indgået i EF på EF-plan, nationalt plan eller regionalt plan, skal de aftalte niveauer anvendes som retningslinjer for fastlæggelsen af det vederlag, der skal udbetales i de pågældende områder og for den omhandlede art, hvis disse niveauer og de dermed forbundne betingelser er blevet meddelt Kommissionen skriftligt af befuldmægtigede repræsentanter for de relevante sammenslutninger, og de aftalte niveauer og dermed forbundne betingelser på grundlag heraf er blevet offentliggjort i *EF-Sortsmyndighedens Officielle Tidende.*

10. Med henblik på besvarelsen af de spørgsmål, der er forelagt af Bundesgerichtshof, skal jeg også nævne forordningens femte og sjette betragtning, der har følgende ordlyd:

»[...] det bør sikres, at aftalerne anvendes som EF-retningslinjer for vederlagets størrelse for de respektive områder og sorter«

8 — Kommissionens forordning (EF) nr. 2605/98 af 3. december 1998 om ændring af forordning nr. 1768/95, EFT L 328, s. 6.

»[...] i områder eller for sorter, som ikke er undergivet en sådan aftale, bør vederlaget principielt udgøre 50% af de beløb, der opkræves for produktion af formeringsmateriale på licens, gradueret efter en hensigtsmæssig glidende skala, hvis en sådan skala er blevet fastlagt for den respektive nationale sortsbeskyttelse«.

III — Faktiske omstændigheder og de præjudicielle spørgsmål

11. Der verserer fire sager for Bundesgerichtshof, som alle vedrører spørgsmålet om, hvorvidt det vederlag, der skal betales for udsåning af såsæd, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse, er rimeligt.

12. Sagsøgeren i tre af disse sager, en sammenslutning af sortsbeskyttelsesberettigede i form af et selskab med begrænset ansvar, varetager disses beskyttelsesrettigheder ved i særdeleshed at fremsætte krav om oplysninger og betalinger.

13. Nævnte sammenslutning har fremsat krav om betaling af vederlag for dyrkning af følgende plantesorter, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse:

— vinterbyg af sorten »Theresa« samt vinterhvede af sorterne »Bandit«, »Contur« og »Titmo«, der er dyrket i produktionsåret 1998/1999 af D. Deppe, den oprindeligt sagsøgte i sag C-7/05, der er afgået ved døden under sagens forløb. Hans arvinger er nu indtrådt i hans stilling i sagen

— kartofler af sorten »Solara« udsået i produktionsåret 1999/2000 af S. Hennings, der er sagsøgt i sag C-8/05

— samme kartoffelsort, vinterbyg af sorterne »Theresa« og »Duet« samt hvede af sorten »Ritmo«, der er dyrket på H. Lübbes marker, i sag C-9/05, i produktionsåret 1998/1999.

14. De tre landbrugere informerede sagsøgeren i hovedsagerne om anvendelsen af denne såsæd og afviste at tilslutte sig samarbejdsaftalen om landbrug og plante-

forædling (Kooperationsabkommen Landwirtschaft und Pflanzenzüchtung; herefter »samarbejdsaftalen fra 1996«), der blev indgået den 3. juni 1996 mellem sammenslutningen af tyske landbrugere (Deutscher Bauernverband e.V.) og den føderale sammenslutning af indehavere af sortsbeskyttelse (Bundesverband Deutscher Pflanzenzüchter e.V.) og offentliggjort den 16. august 1999 i *EF-Sortsmyndighedens Officielle Tidende*. I 2000 indgik disse faglige organisationer en ny aftale, som skulle gælde fra høsten 2001, og hvori der var fastsat et vederlag med en øvre grænse på 60% af det til enhver tid fastsatte licensgebyr for produktion af certificeret såsæd (herefter »C-licensgebyr«). På grund af efterfølgende ajourføringer andrager det krævede vederlag i visse tilfælde alene 45%.

15. De pågældende sortsbeskyttelsesberettigede bemyndigede sagsøgeren til at fremsætte krav om udsåningsvederlag, som denne for regnskabsåret 1998/1999 fastsatte til 80% af C-licensgebyret for de landbrugere, der ikke havde indgået nogen aftale.

16. Da de tre landbrugere afviste at betale de pågældende vederlagsbeløb, anlagde Saatgut-Treuhandverwaltung sag ved Landgericht Braunschweig (førsteinstansdomstol), der i vidt omfang gav sammenslutningen medhold.

17. Oberlandesgericht i Braunschweig forkastede imidlertid sagsøgerens appeller[9], hvorved sammenslutningen havde nedlagt påstand om betaling af de beløb, der var beregnet på grundlag af de ovenfor nævnte 80% af C-licensgebyret[10].

18. Efter at der var indgivet kassationsanker, besluttede Bundesgerichtshof, da den fandt, at der var tale om fortolkning af fællesskabsretten og i særdeleshed af artikel 5, stk. 2, 4 og 5, i Kommissionens gennemførelsesforordning, at udsætte sagen og i henhold til EF-traktatens artikel 234 at anmode De Europæiske Fællesskabers Domstol om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) Er betingelsen for beregning af udsåningsvederlaget i artikel 5, stk. 2, i gennemførelsesforordningen, hvorefter vederlaget skal være »betydeligt lavere« end det beløb, der i samme område opkræves for en licens til produktionsmateriale af samme sort, opfyldt, når der beregnes et vederlag, som udgør 80% af dette beløb?

9 — I S. Hennings' tilfælde forhøjede Oberlandesgericht landbrugerens gæld med 55,73 EUR plus renter, men tildelte ikke sagsøgeren i hovedsagen de resterende 668,55 EUR, der blev krævet.

10 — De beløb, som kræves betalt i de tre kassationsankesager, andrager 181,41 EUR i sag C-7/05, 612,82 EUR i sag C-8/05 og 605,86 EUR i sag C-9/05.

2) Indeholder artikel 5, stk. 4 og 5, i nævnte forordning kriterierne for værdifastsættelse af udsåningsvederlaget, når disse betales i henhold til loven?

I bekræftende fald, er denne fastsættelse udtryk for et almindeligt princip tillige for udsåninger, som ligeledes finder anvendelse før ikrafttrædelsen af tredje forordning?

3) Indebærer en aftale mellem organisationer for indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere efter artikel 5, stk. 4, i gennemførelsesforordningen, når denne aftale skal fungere som retningslinje, at grundelementerne (beregningsparametrene) i aftalen ligeledes finder anvendelse, når der betales vederlag i henhold til loven, selv om indehaveren af sortsbeskyttelsen ved beregningen af den lovmæssige godtgørelse ikke kender alle parametre vedrørende den udsående landbruger, der er nødvendige for beregningen i henhold til aftale, og heller ikke kan pålægge landbrugeren at give disse oplysninger?

I bekræftende fald, er det en forudsætning for en sådan aftales gyldighed, når den skal tjene som retningslinje, at kravene i omtalte artikel 5, stk. 4, overholdes, selv om aftalen blev indgået inden tredje forordnings ikrafttrædelse?

4) Fastsættes der i artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen en øvre grænse for vederlaget i henhold til aftale og/eller i henhold til lov?

5) Kan en aftale mellem faglige organisationer anses for at være en retningslinje efter artikel 5, stk. 4, i denne gennemførelsesforordning, når den overskrider vederlagsprocenten på 50% af beløbet i henhold til artikel 5, stk. 5, i forordningen?«

IV — Retsforhandlingerne ved Domstolen

19. Bundesgerichtshofs tre forelæggelseskendelser, der er afsagt den 11. oktober 2004, blev registreret på Domstolens Justitskontor den 14. januar 2005 og blev forenet ved kendelse af 26. januar 2005 på grund af den foreliggende objektive sammenhæng.

20. Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH, arvingerne efter D. Deppe, S. Hennings, H. Lübbe, den tyske regering og Kommissionen har indgivet indlæg inden for den frist, der er fastsat i artikel 20 i EF-statutten for Domstolen.

21. Ved retsmødet, der fandt sted den 12. januar 2005, mødte repræsentanterne for parterne i hovedsagen og for Kommissionen.

V — Undersøgelse af de præjudicielle spørgsmål

A — *Indledende bemærkninger*

22. Reguleringen af landbrugsundtagelsen afspejler klart balancen i en debat, der er præget af modsatrettede holdninger. På den ene side Fællesskabets landbrugspolitiske vision, som fortsat bygger på den tanke, at det primære formål er at øge afkastet af denne virksomhed [11], hvilket fremgår af artikel 14, stk. 1, i grundforordningen, hvorefter det er tilladt for landbrugerne at gøre brug af denne eksklusivret for at »[...] opretholde landbrugsproduktionen [...]«.

23. På den anden side tilstræber forædlerne, med støtte i industri-, forsknings- og udviklingspolitikken, at opnå en passende lovgivningsramme, som fremmer deres virksomhed i EU. Med denne indstilling kan det ikke undre, at striden er forbitret, og at det opnåede kompromis er blevet anset for acceptabelt [12].

24. Det er tvivlsomt, om der ville være blevet givet denne tilladelse under den senere udvikling af lovgivningen for landbrugsmarkederne, der i højere grad er baseret på den frie konkurrence [13]. Tredje forordning må under alle omstændigheder forstås som et forsigtigt skridt i denne retning, idet aftalerne mellem producentorganisationer og forædlere tillægges større betydning.

11 — K.-D Borchardt, »Die Reform der Gemeinsamen Agrarpolitik — Perspektiven und Herausforderungen für Landwirte und Juristen«, i *Europa und seine Verfassung — Festschrift für Manfred Zuleeg zum siebzigsten Geburtstag*, Nomos, Baden-Baden, 2005, s. 473 ff., især s. 475-477. Se desuden A. Leidwein, *Europäisches Agrarrecht*, 2. udgave, NWM, Wien, 2004, s. 76 ff.

12 — B. Kiewiet, »Régime de protection communautaire des obtentions végétales«, i *Comptes rendus de l'Académie d'agriculture de France*, bind 83 (1997), nr. 2, s. 5 ff., særligt s. 9.

13 — Vedrørende reformen af den fælles landbrugspolitik, C. Blumann, »La réforme de la politique agricole commune«, i *Cahiers de droit européen*, nr. 3 og 4, 2004, s. 297 ff., samt D. Bianchi, »Y a-t-il encore quelque chose de »commun« dans la nouvelle Politique agricole commune?«, i *Revue trimestrielle de droit européen*, nr. 3, juli-september 2005, s. 623 ff.

B — *Vedrørende et rimeligt vederlag (det første spørgsmål)*

25. Den forelæggende ret ønsker afklaret, om et vederlag på 80% af C-licensgebyret opfylder kravet om at være »betydeligt lavere« end det beløb, der opkræves for licens til produktion af formeringsmateriale i henhold til artikel 5, stk. 2, i gennemførelsesforordningen.

26. Inden jeg går videre, skal jeg kort gennemgå den gældende ordning, der er indført med de tre forordninger. Ordningen om betaling af vederlag til forædleren er baseret på tre muligheder: en kontrakt mellem indehaveren af sortsbeskyttelsen og landbrugeren [14], aftaler mellem de respektive parters organisationer [15], og endelig, subsidiært i forhold til de foregående løsninger, fastsættes vederlagets niveau i henhold til visse retningslinjer i forordningerne [16]. Eftersom D. Deppe, S. Hennings og H. Lübbe ikke havde indgået en individuel kontrakt med en indehaver, og de havde ikke tilsluttet sig nogen aftale, finder den tredje mulighed anvendelse.

27. I henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, fastsætter fællesskabslovgiveren som kriterium for fastlæggelse af et rimeligt vederlag et beløb, der er »betydeligt lavere« end det, der opkræves for et C-licensgebyr til produktion af formeringsmateriale, hvilket understreges i forordningen, idet den supplerer bestemmelsen i forordningens artikel 5, stk. 2, hvorefter vederlaget skal være »betydeligt lavere« end dette beløb. Endelig fastsættes der i tredje forordning en vederlagssats for anvendelse i henhold til licens af beskyttet såsæd på 50% [17].

28. Jeg skal desuden bemærke, at satsen i henhold til gennemførelsesforordningens artikel 5, stk. 2, gælder for »den laveste kategori, der officielt kan certificeres, af samme sort i samme område«. Da det drejer sig om denne kategori, bør kun den sats, der indebærer den laveste omkostning for landbrugeren, finde anvendelse.

29. Det fremgår af disse bestemmelser, at det vederlag, der skal betales til indehaveren af sortsbeskyttelsen, når retten til undtagelsen

14 — Artikel 5, stk. 1, i gennemførelsesforordningen.

15 — Artikel 5, stk. 4, i samme forordning, der er indført i medfør af artikel 1 i tredje forordning.

16 — Artikel 5, stk. 2, i mangel af kontrakt, og stk. 5, i mangel af aftale, i gennemførelsesforordningen.

17 — Bestemmelsen skal læses i forbindelse med syvende betragtning til forordningen, der bliver svækket med ordlyden »bør vederlaget [...] principielt udgøre 50% af de beløb [...]«, hvilket dog ikke forringer det oplyste tals betydning.

gøres gældende, bør være betydeligt lavere end det vederlag, der betales for C-licensgebyret.

30. Et vederlag på 80% kan derfor ikke anses for passende, selv om man, som Kommissionen har påpeget i sine indlæg, må sondre mellem de enkelte tilfælde, alt efter om de har fundet sted før eller efter tredje forordnings ikrafttrædelse. Da der findes en konkret regulering for sidstnævnte tilfælde, er det relevant at behandle disse først.

31. I artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen indførtes under visse omstændigheder og for en tidsbegrænset periode et vederlag på 40% af C-licensgebyret. Efter en kort tidsfrist [18], er de 50%, som er nævnt i stk. 4, igen gældende. I henhold til niende betragtning i omtalte forordning er formålet med denne bestemmelse at fremme aftaler mellem planteforædler- og landbrugersammenslutningerne ved fastsættelse af et niveau, der er endnu lavere end normalt.

32. Der kan udledes to ting heraf: Dels, at der foretrækkes aftalte løsninger, og at der med henblik herpå lægges pres på en af parterne. Dels, at vederlaget, som sikrer indehaveren af sortsbeskyttelsen et rimeligt vederlag i mangel af aftale, udgør ca. 50%, om end det antydes, at den ene af de kontraherende parters interesse kan begrunde en rimelig forhøjelse af dette beløb under forhandlingerne. Det er på denne baggrund, at man må forstå den aftale, der blev undertegnet i 2000 af landbruger- og planteforædlerorganisationerne, hvorefter der fastsattes et maksimumsvederlag på 60% for sådanne gebyrer.

33. Med hensyn til anvendelsen af undtagelsen forud for tredje forordnings ikrafttrædelse er ordningen reguleret i artikel 14 i grundforordningen og i artikel 5, stk. 1 og 3, i gennemførelsesforordningen. I henhold til sidstnævnte bestemmelse anses vederlaget kun for betydeligt lavere, hvis det ikke overstiger, hvad der er nødvendigt for at skabe eller opretholde et rimeligt afbalanceret forhold mellem anvendelsen af formeringsmateriale produceret på licens og udsåningen af det høstede produkt og sikre indehaveren et rimeligt vederlag.

34. Efter min opfattelse bør der overvejes andre omstændigheder. En rabat på 20%, selv om den anses for generøs i forretningsverdenen, mister sin betydning inden for rammerne af landbrugsundtagelsen, idet

18 — I perioden fra anvendelsen af landbrugsundtagelsen forud for gennemforelsen af en aftale og til den 1.4.1999.

landbrugeren reelt dyrker afgrøden med sin egen arbejdsindsats og beriger den med sine egne jordes kvalitet [19]. Desuden har den udsående landbruger overhovedet ingen indflydelse på et andet af kriterierne til beregning af slutprisen, nemlig C-licensgebyret, eftersom han ikke deltager i kontrakterne om licens til produktion af formeringsmateriale. Dette indebærer, at det beløb, der skal betales til indehaveren, som til gengæld har stor indflydelse herpå, i sidste instans afhænger af eksterne faktorer.

35. De sagsøgte i hovedsagerne har henvist til konkurrenceforvridninger på grund af Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH's monopolstilling på markedet. Desuden skal der i henhold til forordningernes parametre til fastlæggelse af et rimeligt vederlag tages hensyn til lokale, regionale eller nationale forhold.

36. Alle disse faktorer, der har indflydelse på, hvorvidt et »betydeligt lavere« vederlag for håndhævelse af landbrugerens tilladelse er rimeligt, afhænger således af omstændighederne i det enkelte tilfælde og skal vurderes af den kompetente ret [20].

37. På dette grundlag foreslår jeg, at det første spørgsmål besvares med, at et vederlag på 80% for anvendelse af den landbrugsundtagelse, der er fastsat i artikel 14, stk. 3, i grundforordningen, ikke opfylder kravet om at være »betydeligt lavere« end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale efter artikel 5, stk. 2, i gennemførelsesforordningen, med forbehold af den kompetente nationale domstols vurdering af de øvrige relevante omstændigheder i den konkrete sag.

C — *Kriterier til fastlæggelse af vederlagets størrelse (det andet spørgsmål)*

38. I første del af andet spørgsmål spørges der i forbindelse med betalingen af gebyret til

19 — Det er uklart, om man kan tale om modstridende interesser, idet alle tilsyneladende bør tjene på plantesorterne. At udnytte venners og andres arbejde virker kritisabelt, som det kommer til udtryk i Æsops fabel »*El macho cabrío y la vid*« (Gedebukken og vinstokken) i *Fábulas*, Alianza Editorial, Madrid, 1998, s. 167 og 168, hvori der står, at en gedebuk spiste de spæde skud på en vinstok, der spurgte ham:
»Hvorfor gør du mig ondt, er der ikke noget græs? Jeg skal nok sørge for al den vin, der er brug for, når de slagter dig.« Verden ville være endnu rigere på nuancer, hvis der var planter af denne slags, eller hvis de kunne tale, som den forfængelige rose, den lille prins dyrkede i sin have, A. Saint-Exupéry, »*El Principito*«, MC editores S.A., Buenos Aires, 1969, oversat af Bonifacio del Carril, kapitel 8, s. 33, selv om hovedpersonen siger, at man aldrig skal lytte til blomsterne, men se på dem og indånde deres duft. Hans rose fyldte hans planet med duft, men den gav ham ingen glæde.

20 — De divergerende afgørelser fra de tyske domstole, der er nævnt i indledningen til denne afgørelse, understreger derfor de eventuelle regionale forskelle. Denne omstændighed ændrer dog ikke min overbevisning om, at det er urimeligt at fastsætte vederlaget til 80%, hvilket er overdrevent højt.

indehaveren om, hvorvidt artikel 5, stk. 4 og 5, i gennemførelsesforordningen indeholder kriterierne for fastsættelse af vederlagsbeløbet.

39. Det fremgår klart af disse bestemmelser, for så vidt angår stk. 4, at disse kriterier skal være indeholdt i de aftaler, der indgås mellem organisationer af indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere, og som tjener som retningslinjer, når de øvrige krav i stk. 4, og i stk. 2 og 3, i nævnte artikel er overholdt.

40. Til gengæld fastsættes der i stk. 5 et vederlag for anvendelse af landbrugsundtagelsen på 50% med det eneste forbehold, at dette eventuelt kan gradueres efter en glidende national skala i henhold til syvende betragtning i tredje forordning.

41. Anden del af spørgsmålet vedrører en eventuel tilbagevirkende anvendelse af denne procentsats som udtryk for et almindeligt princip for udsåninger, der har fundet sted før nævnte forordnings ikrafttrædelse.

42. I forbindelse med den ordning, der var gældende indtil udstedelsen heraf, udgør stk. 4 og stk. 5, et supplement, der indeholder nye komponenter, dvs. at aftalerne mellem de berørte interesseorganisationer er vejledende, og at procentsatsen er anført. For Kommissionen ville det være i strid med retssikkerheden at lade bestemmelserne i tredje forordning have tilbagevirkende kraft for transaktioner af denne art, der er indgået forud for disse bestemmelsers ikrafttræden. Kommissionen er dog ikke enig i, at artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen indfører en ordning, der er helt forskellig fra den oprindelige udgave.

43. De to henvisninger i nævnte bestemmelse til artikel 5, stk. 2, er således udtryk for et ønske om at forbedre og præcisere denne bestemmelse. Selv om det bør afvises at lade den finde anvendelse på tidligere situationer, fungerer bestemmelsen således som vejledning ved fastsættelse af vederlagets størrelse.

44. På denne baggrund foreslår jeg, at Domstolen besvarer det andet præjudicielle spørgsmål med, at kriterierne for fastsættelse af det vederlag, der skal betales indehaveren af sortsbeskyttelsen, fremgår af artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen, og ikke kan finde anvendelse med tilbagevirkende kraft, men kan fungere som vejledning ved beregning af vederlaget for udsåninger, der har fundet sted før nævnte bestemmelses ikrafttræden.

D — *Aftaler, der er indgået mellem organisationer af indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere, og som fungerer som retningslinje (det tredje og femte spørgsmål)*

45. I første del af det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret en afgrænsning af en aftale mellem organisationer af indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere, når der ikke findes, eller det ikke er muligt at fremskaffe, alle de oplysninger, der er nødvendige for at beregne niveauet af et rimeligt vederlag for anvendelsen af undtagelsen, mens anden del drejer sig om disse aftalers formelle krav. Jeg skal derfor behandle de formelle aspekter først.

46. Det kan udledes af artikel 5, stk. 4, i gennemførelsesforordningen, at sådanne aftalers vejledende funktion afhænger af, om niveauerne af vederlaget og de dermed forbundne betingelser er blevet meddelt Kommissionen og offentliggjort i *EF-Sortsmyndighedens Officielle Tidende.*

47. På grund af nødvendigheden af disse krav og det forhold, at der overhovedet ikke sondres mellem aftaler, der er undertegnet før og efter tredje forordnings ikrafttræden, må det konkluderes, at denne tidsfaktor ikke har nogen indflydelse, og at det er tilstrækkeligt, at de to nævnte krav er opfyldt.

48. Forordningens anvendelsesområde omfatter således alle de landbrugere, der er berørt af nævnte ordning på det område, hvor aftalen gælder. Besvarelsen af første del af tredje spørgsmål tager udgangspunkt i denne grundlæggende forudsætning.

49. Som allerede nævnt er baggrunden for at give aftalerne mellem omtalte sammenslutninger denne retskraft en bestræbelse på at fremme sådanne aftaler med det underforståede formål at undgå besværlige procedurer. Jeg skal desuden understrege, at denne vejledende funktion netop har til formål at vejlede de landbrugere, der ikke har tilsluttet sig aftalerne mellem sammenslutningerne, da disse genstridige landbrugere herved skal tilskyndes til at tilslutte sig aftalerne. De landbrugere, der henvises til, er landbrugere, som ønsker at henholde sig til den officielle beregning i forventning om lavere omkostninger. De tilskyndes til at tilslutte sig aftalerne, fordi den interesseorganisation, de tilhører, udover den procentsats, som er fastsat under hensyn til deres interesser, har formået at indarbejde yderligere fordele i aftalen.

50. Alle beregningsparametrene fungerer således som vejledning ved opkrævning af

vederlaget hos de landbrugere, som ikke har indgået nogen aftale. Men netop fordi de er vejledende, kan de ikke uden videre gøres gældende, hvorfor de overvejelser, der blev fremført i forbindelse med det første spørgsmål, igen bliver relevante, når man bestrider en vejledende procentsats, fordi den forekommer at være for høj.

51. Endelig skal jeg i forbindelse med det femte spørgsmål fastslå, at de 50% i gennemførelsesforordningens artikel 5, stk. 5, fastsættes som et rimeligt vederlag til indehaveren, såfremt der ikke er tale om et forhold af den type, der er beskrevet i stk. 4. Det fremgår af disse to bestemmelsers systematik, at stk. 5 er af subsidiær karakter. I medfør af princippet om partsautonomi er den aftalte procentsats bindende for de parter, der har indvilget i at binde sig, og fungerer som retningslinje for dem, der ikke har tilsluttet sig aftalen. I mangel af aftale finder artikel 5, stk. 5, anvendelse, og den er som tidligere nævnt vejledende i tilfælde af indvendinger imod vederlagets rimelighed, idet denne situation udelukkende omfatter landbrugere, der ikke har undertegnet nogen aftale.

52. På dette grundlag foreslår jeg, at Domstolen besvarer det tredje og fjerde spørgsmål med, at eftersom aftalerne mellem sammenslutninger af indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere fungerer som retningslinjer efter gennemførelsesforordningens artikel 5, stk. 4, er beregningsparametrene til fastlæggelse af et rimeligt vederlag fuldt gyldige, såfremt der er blevet givet meddelelse herom til Kommissionen, og de er blevet offentliggjort i *EF-Sortsmyndighedens Officielle Tidende*, hvorved de kun kan gøres gældende inden for rammerne af stk. 4 og ikke inden for rammerne af stk. 5.

E — *Rækkevidden af vederlagssatsen på 50% i artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen (det fjerde spørgsmål)*

53. Bundesgerichtshof ønsker oplyst, om nævnte procentsats er en øvre grænse, når vederlaget fastsættes i henhold til aftale eller i henhold til gennemførelsesforordningen.

54. For det første regulerer den omstridte bestemmelse ikke kontraktlige forhold, hvorfor spørgsmålet ikke er relevant i denne forbindelse.

55. For det andet fremgår det af bestemmelsens ordlyd, at den anførte relative værdi er bindende og hverken udgør en øvre eller nedre grænse. Det forhold, at der i fælles-

skabslovgivningen er fastsat en undtagelse i bestemmelsens anden sætning, er ikke i strid hermed, da denne undtagelse, hvilket fremgår af begrundelsen i tredje forordning, kun gælder i en begrænset periode og har til formål at tilskynde til en hurtig indgåelse af nye aftaler mellem sammenslutninger af indehavere og landbrugere før en konkret dato.

56. Jeg foreslår derfor, at det fjerde spørgsmål besvares med, at der i artikel 5, stk. 5, i gennemførelsesforordningen fastlægges en fast sats, og ikke en øvre grænse, for vederlaget, når dette i mangel af en aftale mellem indehaveren af sortsbeskyttelsen og landbrugeren skal fastsættes i henhold til forordningens bestemmelser.

VI — Forslag til afgørelse

57. Jeg foreslår derfor Domstolen at besvare de af Bundesgerichtshof forelagte præjudicielle spørgsmål således:

»1) Et vederlagsniveau på 80% for anvendelse af den landbrugsundtagelse, der er reguleret i artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse, opfylder ikke kravet om at være »betydeligt lavere« end

det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale i henhold til artikel 5, stk. 2, i Kommissionens forordning (EF) nr. 1768/95 af 24. juli 1995 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende landbrugsundtagelsen i artikel 14, stk. 3, i forordning nr. 2100/94, med forbehold af den kompetente nationale domstols vurdering af de øvrige relevante omstændigheder i forbindelse med beregningen af vederlaget i den konkrete sag.

2) Kriterierne for fastlæggelse af indehaverens vederlag fremgår af artikel 5, stk. 5, i forordning nr. 1768/95 som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2605/98 af 3. december 1998, og de kan ikke finde anvendelse med tilbagevirkende kraft, men kan fungere som vejledning ved beregning af vederlaget for udsåninger, der har fundet sted før nævnte bestemmelses ikrafttrædelse.

3) Eftersom aftalerne mellem sammenslutninger af indehavere af sortsbeskyttelse og landbrugere fungerer som retningslinjer efter artikel 5, stk. 4, er beregningsparametrene til fastlæggelse af et rimeligt vederlag fuldt gyldige, såfremt der er blevet givet meddelelse herom til Kommissionen, og de er blevet offentliggjort i *EF-Sortsmyndighedens Officielle Tidende*, hvorved de kun kan gøres gældende inden for rammerne af stk. 4 og ikke inden for rammerne af stk. 5.

4) I artikel 5, stk. 5, i forordning nr. 1768/95 som ændret ved forordning nr. 2605/98 fastlægges en fast sats, og ikke en øvre grænse, for vederlaget, når dette i mangel af en aftale mellem indehaveren af sortsbeskyttelsen og landbrugeren skal fastsættes i henhold til forordningens bestemmelser.«